

Oponentský posudok na habilitačnú prácu Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D. *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu.*

Habilitačná práca Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D. *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu* pozostáva okrem úvodu a záveru z troch kapitol. Samotný Úvod nie je koncipovaný ako príhovor autora o tom, prečo si túto tému zvolil, kto mu pri písaní a následnom publikovaní pomáhal, ale je zameraný na priblíženie metodológie, explikácie dvoch hlavných pojmov „ideológia“ a „alegória“, z ktorých najmä ten prvý je používaný v značnom sémantickom rozptyle. Okrem toho sa úvod zaoberá Rosenstoneovým chápaním reprezentácie histórie vo filme a už fakt, že sa spomína konkrétne meno, naznačuje, že Robert Rosenstone je tým autorom, ktorého teóriu habilitant exploatoval a modifikoval v dotyku s konkrétnym empirickým materiálom.

Prvá kapitola má názov Sudety ve filmu – v zajetí nacionálních a ideologických stereotypů je interpretáciou toho, ako Sudety a ich nemecké obyvateľstvo bolo reprezentované vo filme. Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D. začína stručným uvedením do histórie Sudet a sudetských Nemcov, zmienkou o jazyku a hlavne pripomenutím udalosti, ktorá zapríčinila vystaňovanie nemeckého obyvateľstva po roku 1945. Vzťahy sudetských Nemcov a Čechov neboli jednoduché, v niektorých dobách boli pokojnejšie, v iných zase napätejšie či vyslovene konfliktné a svojím spôsobom tieto výkyvy možno stopovať aj vo filmovej produkcii. Habilitant svoje analýzy začína analýzou českých, nemeckých rakúskych filmov, ktoré boli nakrútené pred rokom 1945. Analýza týchto filmov jasne dokazuje, že vo filme s témou Sudet vždy zohrávala dôležitú úlohu tak nacionálna, ako aj ideologická perspektíva. To sa prejavilo vo filmovej produkcii nasledujúceho obdobia od roku 1945 až do roku 1989. Je zaujímavé, že ideologická perspektíva prevládla vždy vtedy, keď sa k slovu dostali totalitné ideológie ako nacizmus a komunizmus, inokedy sa do popredia skôr dostalo nacionálne hľadisko. Je zaujímavé, že ani súčasná produkcia sa úplne nedokázala zbaviť starých stereotypov interpretácie skutočnosti. Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D. na to upozorňuje prostredníctvom analýzy konkrétnych filmov, pričom treba oceniť fakt, že sa vyhýba čiernobielemu videniu filmov a pripomína tie filmy, ktoré sa dominantné stereotypy pokúsili opustiť.

V druhej kapitole s názvom Současná ideologie ve filmech o normalizaci natočených po roce 2000 je zaujímavé, že napriek tomu, že od pádu totality a ukončenia normalizácie uplynulo už viac než desať rokov, stopy schematickeho prístupu možno odhaliť aj vo viacerých filmoch s touto tematikou. A to aj napriek tomu, že tvorcovia sú presvedčení, že ich produkcia už nie je ovplyvnená ideológiou, Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D. však presvedčivo dokazuje, že sú ovplyvnení ideológiou, možno oveľa silnejšie, pretože táto ideológia sa tvári, že ideológiou vôbec nie je. Reziduá schematizmu sú presne pomenované, myslím si, že práve v tejto kapitole autor habilitačnej práce dokázal, že disponuje vysokou semiotickou citlivosťou voči filmu.

Posledná kapitola má názov Komplexní narativ a reprezentace historie v současném historickém televizním seriálu (*Svět pod hlavou, Bohéma, České století*) sa zaoberá televíznymi seriálmi. V úvode vymedzuje rozdiel medzi historickými filmami a historickými televíznymi seriálmi, uvedomuje si, ako odlišné médiá determinujú a modifikujú tvorbu vizuálnych

reprezentácií histórie a hlavne upozorňuje na fakt, že žánrové pravidlá medzi filmovou a televíznou produkciou sú síce podobné, avšak okrem toho netreba zabúdať na rozdiely, pretože tie sú rovnako konštitutívne pre špecifiku tej ktorej produkcie. Podľa môjho názoru tretia kapitola je najprepracovanejšia, je to však dané aj tým, že autor sa zamerail iba na analýzu troch seriálov.

Záver opäť nepredstavuje obligátny záver, ale rozšírené resumé o reprezentácii histórii písané z perspektívy Roberta Rosenstonea.

Habilitačná práca Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D. predstavuje zrelý text, z lektúry ktorého je jasné, že sa problematike dlhodobo venuje, pozorne analyzuje filmy a svoje analýzy porovnáva s analýzami iných autorov. V prípade potreby neváha polemizovať, upozorňuje na vplyv ideológie nielen v oblasti produkcie filmov a televíznych seriálov, ale aj v pozadí niektorých kritik, ktoré nevedia odlíšiť empirického autora od modelového. Vedecké úsilie Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D. je o to cennejšie, že sa dôsledne pokúsil ukázať, že napriek deklarácii odlišnosti sféry ideológie a umenia sa tieto sféry vzájomne prenikajú a ovplyvňujú, hranica medzi nimi nikdy nie je taká jasná, ako by sme chceli.

Záver môjho posudku je jednoznačný: Habilitačná práca *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu* spĺňa všetky nároky, kladené na tento typ vedeckých prác a preto odporúčam, aby na základe predloženej habilitačnej práce sa pokračovalo v habilitačnom konaní Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D.

V Bratislave 31. 3. 2020

prof. PhDr. Peter Michalovič, PhD.